

1. "Nova bolnica" dovršena u lipnju 1875. godine, danas zvana "Stara bolnica". Godine 1888. došle su u koprivničku bolnicu prve tri sestre milosrdnice.

2. Razglednica gradske javne bolnice iz 1935. godine. U prvom planu bolnička kapelica Sv. Florijana.

DJELOVANJE SESTARA MILOSRDNICA U KOPRIVNIČKOJ BOLNICI

Osnivači Družbe sestara milosrdnica

*D*ružbu sestara milosrdnica osnovali su i utemeljili svećenik Vinko Paulski i udovica Lujza de Marillac 1633. godine u Francuskoj. Suosnovateljica Lujza de Marillac postala je i prva poglavarica Družbe. Neki francuski crkveni povjesničari tvrde da se Lujza de Marillac kao i Vinko Paulski, ubrajaju u red najzaslužnijih ličnosti francuske povijesti i Crkve uopće.

Vinko Paulski rođen je 1581. godine u mjestu Pouyu u Francuskoj, potekao iz siromašne seljačke obitelji, zaređen je za svećenika u 19. godini života. Umro je u Parizu 1660. u 79. godini. Godine 1729. proglašen je blaženim, a 1737. svetim, ujedno je proglašen i zaštitnikom svih karitativnih i dobrotvornih djelatnosti.

Lujza de Marillac rođena je 1591. godine, bila je odgojena u samostanu sestara dominikanki. Poslije smrti muža položila je vječni zavjet udovištva. Od konca 1624. uspješno surađuje sa Vinkom Paulskim, posvetivši se djelu kršćanske i samaritanske ljubavi. Umrla je 1660. u 69. godini života. Blaženom je proglašena 1920., a svetom 1934., a dobri papa Ivan XXIII. proglasio ju je 1960. godine zaštitnicom socijalnih radnika.

Vinko Paulski osnovao je kao mladi župnik 1617. godine prvu bratovštinu pod nazivom Bratovština kršćanske ljubavi koja je imala zadaću i svrhu da se brine za siromašne, bolesne i napuštene u njegovoj župi. Kako su se bratovštine kroz nekoliko godina proširile i po susjednim župama, on je nadzor i vođenje novih bratovština pod nazivom Kćeri kršćanske ljubavi, od 1629. godine povjerio suradnici Lujzi de Marillac. Družbu svećenika misionara osnovao je Vinko Paulski 1625. godine uz pomoć i potporu grofice de Gondi, na čijim su imanjinama svećenici održavali sv. misije. Kuća u kojoj su stanovali misionari nazvala se Kuća sv. Lazara, a misionari lazaristima.

Lujza de Marillac na poticaj i preporuku svećenika Vinka Paulskoga okupila je u svojoj kući nekoliko siromašnih i neukih seoskih djevojaka, poučavala ih o njezi bolesnika, pružanju pomoći siromasima, djeci i starcima. Tako je započelo veliko djelo Milosrđa Paulskoga i Lujze de Marillac, a potvrđeno 29. studenoga 1633. godine kada su prve sestre položile zavjete, taj se datum uzima kao rođendan Družbe kćeri kršćanske ljubavi ili Družbe sestara milosrdnica. Službeno odobrenje Pape o djelovanju družbe izdano je tek 1668. tj. osam godina poslije smrti utemeljitelja i utemeljiteljice.

Osnivanjem družbe i djelovanjem prvih članica, dogodio se veliki preokret u dotadašnjem poimanju rada i djelovanja Boga posvećenih žena-redovnica. Naime, iz stroge samostanske klauzure i boravka samo u samostanima, redovnice ove družbe započele su prvo svoje misionarsko i karitativno djelovanje u zapuštenim i siromašnim četvrtima Pariza. Tokom vremena i daljnjeg osposobljavanja započele su djelovati u bolnicama, staračkim domovima, sirotištima, domovima za nahočad i drugim

humanitarnim ustanovama. Stotinu godina kasnije u Strassburgu 1734. osnovano je Društvo sestara milosrdnica, a kasnije i Kongregacija, koja je prihvatila postulat Vinka Paulskoga i s vremenom postala rasadište i matica mnogih Družbi sestara milosrdnica, ispočetka uglavnom na njemačkom govornom području, a odatle su došle i u našu domovinu kao Sestre milosrdnice sv. Vinka Paulskoga.

Dolazak sestara u Zagreb i početak djelovanja

Upornim traženjem i nastojanjem tadašnjeg zagrebačkog nadbiskupa, kardinala Jurja Haulika (1788. - 1869.), a odobrenjem poglavara u Beču odnosno Briksenu, 5. rujna 1845. iz Zamsa i Innsbrucka dolazi u Zagreb prvih šest sestara milosrdnica sv. Vinka Paulskoga. Po dolasku smjestile su se u novosagrađenom samostanu koji se nalazio na uglu Frankopanske i Samostanske ulice, čija je gradnja kao i nove crkve bila dovršena 1845. godine. Dolazak prvih milosrdnih sestara u Hrvatsku bio je u ono vrijeme rijedak događaj i velika novost, pa su o tome izvjestile opširnije tadašnje zagrebačke novine *Agramer politische Zeitung*.⁷³ (1845.), str. 319 i *Novine horvatsko-slavonsko-dalmatinske*, 73 (1845.) str. 295.

Zalaganjem biskupa Jurja Haulika, koji je osnivač Družbe u Hrvatskoj odnosno u Zagrebu, i proširenjem zajednice u deset godina, pristupom i ulaskom velikog broja domaćih djevojaka, dobila je 22. listopada 1856. godine zajednica status samostalne družbe.

U samostanu započele su sestre odmah djelovati u odgojno prosvjetnom radu, otvaranjem samostanske Ženske osnovne škole i to tri razreda. Prema službenom izvješću tj. "Klasifikacija učenica javne djevojačke škole kod milosrdnih sestara" piše da je na kraju školske godine 1845./46. bilo u trećem razredu 66, u drugom 90, a u prvom razredu 115 učenica. Svega 271 učenica, a to je broj koji je za prvu godinu premašio sva očekivanja. Citat je iz knjige *Sestre milosrdnice sv. Vinka Paulskoga, Zagreb, 1996.*, str. 41.

Samostansku Žensku učiteljsku školu otvorile su sestre 1848. godine koja je uspješno djelovala sve do kraja Drugog svjetskog rata, kada im je zabranjeno djelovanje i škola zatvorena. Ova škola u svojem devedesetsedmogodišnjem obrazovnom i stručnom djelovanju dala je hrvatskom narodu nekoliko tisuća učiteljica, među njima i niz sestara milosrdnica koje su na brojnim osnovnim školama po selima i gradovima Hrvatske, Bosne i Hercegovine širile prosvjetu i djelovale u apostolatu kršćanskog odgoja. U Podravini sestre milosrdnice su djelovale u osnovnim školama u Velikom Bukovcu (1865. - 1947.), Rasinji (1877. - 1948.) i Đurđevcu (1892. - 1909.).

Početak rujna 1927. započela je djelovanjem privatna ženska realna gimnazija u zgradi sestara milosrdnica u Zagrebu u Varšavskoj ulici 17. Prve godine upisano je samo pet razreda, a kroz nekoliko godina VI., VII. i VIII. razred i tako djelovala kao potpuna niža i viša ženska realna gimnazija. Uz sestre milosrdnice profesorice na gimnaziji djelovali su profesori laici. Gimnazijska zgrada u Varšavskoj postala je premalena pa su sestre izgradile novu gimnazijsku zgradu u Savskoj cesti 77, koja je svečano otvorena 25. studenoga 1939. godine. U novoj zgradi pored gimnazije bio je i internat u kojem je bilo smješteno 120 učenica. U tijeku školske godine 1945./46., sestre su dobile otkaz, oduzeta im je škola i služba u prosvjeti, zgrada u Savskoj cesti je nacionalizirana i ostale školske zgrade te je tako onemogućeno njihovo djelovanje u prosvjeti.

1. siječnja 1846. otvorile su sestre malu samostansku bolnicu s 12 kreveta u koju su primale samo žene. Prema izvješću iz 1851. godine o djelovanju te male bolnice bilo je na liječenju 238 osoba, od

kojih je 205 ozdravilo, umrlo 21, a ostalo na liječenju 12 bolesnica. Od 1861. započele su sestre dvoriti i njegovati bolesnike i po kućama i to u suradnji s Društvom sv. Vinka, koje je od njih zatražilo pomoć za njegu bolesnika i nemoćnih osoba. Kasnije se kućna njega bolesnika proširila tako da je od 1886. godine u samostanu šest sestara koje se bave samo tom djelatnošću.

Nova zgrada koja je izgrađena početkom 60-ih godina (1859. - 1862.) i to do same zgrade samostana, s njegove južne strane (od 1874. zgrada je to zagrebačkog Sveučilišta - danas Pravni fakultet) bila je namijenjena za veliku zemaljsku bolnicu. Kako do toga zbog nesuglasica nije došlo, jedan dio te zgrade oslanjao se na zgradu samostana, koji su 1860. unajmile sestre milosrdnice i u njemu osnovale bolnicu. Nakon devet godina uspješnog i mukotrpnog djelovanja i služenju bolesnim ženama, zgrada je iznajmljena tvornici duhana, pa su se sestre morale iseliti i prekinuti bolničko djelovanje.

Uvidjevši veliku potrebu za vlastitom bolnicom već 1870. godine, sestre su započele izgradnju svoje nove bolnice u zagrebačkoj Ilici na tadašnjem broju 644, kasnije 83. Bolnica je otvorena u rujnu 1871. godine, dobiva naziv "Opća javna bolnica milosrdnih sestara", imala je već u početku smještaj za 200 bolesnika. Nakon dvadeset godina uspješnog i naprednog djelovanja na tom mjestu rad je bio prekinut radi proširenja Ilice, otvaranja novih ulica i planske izgradnje, a zgrada je prenamijenjena za druge potrebe. Neumorne i uporne sestre milosrdnice grade i drugu novu bolnicu na Vinogradskoj cesti broj 29, a gradnja je započela u travnju 1893. godine te dovršena i započela s djelovanjem 28. rujna 1894. godine, a predviđena je za 400 kreveta. U preko 60 godina upravljanjem, modernizacijom, dogradnjom i proširenjem, samoodricanjem sestre milosrdnice su uspješno i na zadovoljstvo brojnih bolesnika, liječnika i medicinskog i nemedicinskog osoblja vodile i upravljale tom zdravstvenom ustanovom, u mirna vremena kao i za vrijeme Prvog i Drugog svjetskog rata, sve do dolaska nove vlasti u svibnju 1945. godine.

Naziv sestriinske bolnice sve do lipnja 1945. godine bio je "Bolnica sestara milosrdnica u Vinogradskoj cesti". Od lipnja 1945. upravu bolnice preuzima Ministarstvo narodnog zdravlja. U poslijeratnim godinama sestre dobivaju službene otkaze bez obzira na dužnosti, bile su prisiljene napustiti bolnicu koju su same mukotrпно izgradile i njome upravljale. Od 1948. bolnica je nacionalizirana i preimenovana u Opću javnu bolnicu narodnog heroja dr. Mladena Stojanovića, Vinogradska 29. Posljednje su sestre morale napustiti svoja radna mjesta i bolnicu 2. kolovoza 1949. godine. Nakon promjena režima u Hrvatskoj 1990. nova uprava bolnice zauzima se da se bolnici vrati njezino nekadašnje ime, koje je imala do 1948. i od 24. svibnja 1991. godine ima novo ime: Klinička bolnica "Sestre Milosrdnice".

Osim u svojoj bolnici u Zagrebu, sestre milosrdnice djelovale su kao bolničarke, instrumentarke i medicinske sestre po mnogim bolnicama u Zagrebu - Stenjevec - Vrapče, Bolnica za duševne bolesti, Merkurov sanatorij, Zajčeva 19, Sanatorij u Klaićevoj ulici te u mnogim gradovima i mjestima u Hrvatskoj: Bjelovaru, Novom Marofu, Varaždinu, Prelogu, Sisku, Rijeci, Karlovcu, Ogulinu, Petrinji, Glini, Dugoj Resi, Velikoj Gorici, Senju, Gračacu, Kraljevici, Sušaku, Slavonskoj Požegi, Osijeku, Novoj Gradišci, Našicama, Zemunu, Zadru, Splitu, Dubrovniku, Šibeniku, Sinju, Makarskoj te u Beogradu, Pančevu, Kovinu, Zrenanjinu, Prizrenu, Sarajevu, Derventi, Plahanu, Banja Luci, Travniku, Brčkom, Zavidovićima, Skadru, Draču, Skopju i Katoličkoj bolnici u Plovdivu u Bugarskoj.

Obzirom na veliki broj zdravstvenih ustanova u kojima su djelovale kao bolničarke i instrumentarke, pokazala se potreba za školovanjem sestara, odnosno otvaranjem škole. Već 1921. godine otvorile

su školu pod nazivom Škola za sestre pomoćnice u dispanzerima za tuberkulozu, na Mlinarskoj cesti u Zagrebu. Nastava je trajala dvije godine, a po završetku polaznice postale su diplomirane bolničarke. Koncem 1931. godine otvaraju i Družbenu školu za sestre bolničarke, koja je djelovala u Vinogradskoj bolnici pod vodstvom sestara milosrdnica, a prestala je raditi 1945. godine.

Od hospitala do gradske javne bolnice

Prve pisane podatke o djelovanju zdravstva u Koprivnici nalazimo u dokumentima početkom 16. stoljeća, kada je grad bio pretvoren u tvrđavu, opkoljen visokim zemljanim bedemima i obrambenim jarkom ispunjenim vodom. Sve je to bilo u svezi obrane od osmanlijskih najezda na ove krajeve. U popisu župa Zagrebačke biskupije iz 1501. godine spominje se koprivnički hospital i ime njegovog rektora - upravitelja - Rector hospitalis Nicolaus. Za vrijeme vladanja kralja Ferdinanda I., u jednom spisu iz 1556. godine spominje se koprivnički hospital. Međutim, u ova dva zapisa nigdje se ne navodi mjesto gdje se hospital u to vrijeme nalazio.

Naziv "Hospital" se izvodi od latinske riječi - hospic, hospidium, znači konačište, gostinjac, kako su se nekada nazivale redovničke sobe u samostanima, ali ima i drugo značenje kao vojnička bolnica, odnosno dom za stare i nemoćne. Možemo i pretpostaviti da su se te prve bolnice i razvijale iz srednjovjekovnih gostinjskih soba u samostanima. Postoji i drugi naziv za hospital ili ubožnicu xenodochium - ksenodohij, ali uglavnom ima isto značenje.

Za vrijeme kuge u ovim krajevima, 1600. godine, spominje se koprivnički hospital i to posebno u vremenu od 1738., pa sve do 1745., kada je velika epidemija zahvatila skoro cijelu Podravinu. Varaždinski generalat dao je 1745. sagraditi na sjevernoj strani franjevačke crkve u Koprivnici zavjetnu kapelicu Presvetog Otkupitelja. Svake godine na drugu nedjelju u siječnju mjesecu u toj kapelici služi se zavjetna sv. misa.

Prigodom vizitacije podravskih župa u svom izvješću iz 1742., kanonik Čegetek spominje hospital u Koprivnici, gdje među ostalim napominje nepovoljno stanje u ubožnici. Četiri godine kasnije tj. 1746. ta stara i trošna kuća je srušena, a troškom grada na tadašnjem Florijanskom trgu izvan gradskih bedema sagrađena je od pletera, zemlje i drva nova kuća, koja je služila kao hospital odnosno ubožnica.

Varaždinski generalat 1765. godine napušta Koprivnicu i dotadašnju zgradu odnosno vojni magazin, smješten pokraj župne crkve sv. Nikole i župnog dvora, koja od tada postaje vlasništvo uprave grada. Hospital s Florijanskog trga seli se u navedenu jednokatnu zgradu, koja je imala dva veća kućna ulaza i dosta prozora na katu. U taj novi hospital pokraj crkve smješteni su uz bolesnike i iznemogli stariji ljudi, uglavnom siromasi. 1821. godine za upravitelja hospitala postavljen je tadašnji ljekarnik Ljudevit Schiketanz. Hospital je djelovao sve do 1875. godine, tj. do otvorenja nove bolnice.

U Koprivnici djelovala je od 1848. - 1850. godine i bolnica za vojnike, zvana privremena vojna bolnica, a bila je smještena u tadašnjoj djevojačkoj školi, na mjestu gdje se danas nalazi gradska Uprava.

Dotadašnji hospital pokraj župne crkve proglašen je javnom i općom bolnicom 1869. godine, međutim postao je premalen, a niti je odgovarao povećanim potrebama i prema broju bolesnika. To je osobito došlo do izražaja za vrijeme gradnje željezničke pruge Žakanj - Koprivnica - Zagreb. Naime, od početka izgradnje pruge 1868. godine pa sve do njenog završetka u siječnju 1870.

godine, veliki broj radnika - graditelja pruge tražio je liječničku pomoć i to zbog bolesti (bila je epidemija dizenterije) i povreda u tadašnjem hospitalu, bolnici. Te nove prilike prisilile su tadašnju gradsku upravu da se odluči na izgradnju nove zgrade bolnice. Zemljani radovi na izgradnji nove bolnice započeli su u veljači 1874. i nakon godinu i pol su završeni, a nova bolnica otvorena je u prvoj polovici 1875. godine.

Stanje u novoj bolnici nije bilo zadovoljavajuće niti najbolje, što se tiče prostorija, smještaja, njege bolesnika, čistoće i prehrane, a o tome svjedoče nepovoljna izvješća raznih službenih komisija, a bilo je i službenih prijedloga da se bolnica prenamjeni i zatvori. Takovo stanje trajalo je do početka rujna 1888. godine kada za ravnatelja dolazi Dubrovčanin dr. Niko Selak. On je svojim stručno medicinskim i organizacijskim djelovanjem uspio u samo tri godine jednu malu provincijsku bolnicu, koja je bila pred zatvaranjem, pretvoriti u dobro organiziranu i uzornu bolnicu. Prema nekim tvrdnjama postala je to jedna od najboljih bolnica u Hrvatskoj i Slavoniji tih godina 19. stoljeća.

Početak djelovanja sestara milosrdnica u koprivničkoj bolnici

Prema zapisima u starim bolničkim i gradskim spisima pomišljalo se 1877. godine da u gradsku bolnicu u Koprivnici treba dovesti sestre milosrdnice koje bi, prvenstveno uz bolničarsku službu, vršile i potrebne prateće poslove. Potreba se pokazala već i ranije, a pogotovo od vremena kada su učestale pismene kritike raznih službenih inspekcija, npr. 1881. radi brojnih nedostataka u radu i djelovanju kao što je nečistoća, nered, slaba i nedovoljna njega bolesnika i slaba ishrana. Tadašnji gradonačelnik Koprivnice u dopisu broj 2621 - 1882 dao je pismeni ukor ravnatelju bolnice radi navedenih nedostataka u bolnici. Trebalo je proći još nekoliko godina da bi se u listopadu 1887. godine uputio službeni dopis provincijalnoj upravi sestara milosrdnica u Zagreb s molbom da bi pod stanovitim uvjetima dopustile djelovanje sestara u koprivničkoj bolnici.

U Izvješću opće javne gradske bolnice slob. i kr. grada Koprivnice od god. 1869. do konca 1889, kojeg je sastavio dr. Niko Selak - gr. fizik, primarni liječnik i ravnatelj iste bolnice (Koprivnica. Brzotisak T. Kostinčera. 1890.) među ostalim prijedlozima posebne komisije koja je pregledala bolnicu 1877. je i ovaj zapis "... te se predlaže da pozovu milosrdne sestre iz Zagreba." U istom izvješću o stanju u bolnici iz 1886. godine, navodi se da je red i čistoća u najgorem stanju, a da prehrana ne odgovara ni po količini ni po kakvoći, te ponovni poziv sestrama, da bi one došle i preuzele opskrbu i njegu bolesnika u bolnici.

Na sjednici Gradske uprave - zastupstva koja je održana u Gradskoj javnoj bolnici 7. listopada 1887. godine, bio je pozvan i istoj prisustvovao superior - punomoćnik Družbe Höpperger. Tom prigodom bilo je ugovoreno i dogovoreno da bi tri sestre milosrdnice od 1. siječnja 1888. preuzele njegovati i dvoriti bolesnike, prati i krpati rublje, pripremljati hranu, voditi kuhinju i čistiti prostorije. Uprava bolnice se ugovorom obvezala dati sestrama klauzurni stan tj. posebno odvojeni i nedostupan drugim osobama. Ugovorom je određeno da će mjesečna plaća za svaku sestru biti 5 forinti. Sestre preuzimaju rad u bolnici privremeno, na godinu dana. Zapisnik s navedene sjednice otposan je poglavarstvu Družbe u Zagrebu u prijepisu dana 7. listopada 1887. godine s pečatom i potpisom gradonačelnika Franje Poljaka.

Gradskoj upravi stigla je 11. studenoga 1887. godine naredba Preuzvišenog velikog župana B. pl. Budisavljevića kojom se određuje "Da se uredi stan za milosrdnice i za kućnog liječnika", i "Da se

pozovu 3 milosrdne sestre i započnu djelovanje u bolnici prema ugovoru”.

Tadašnja časna majka Družbe sestara milosrdnica Georgija Čugmal poslala je 24. prosinca 1887. obavijest Gradskoj upravi da će 29. prosinca dovesti u Koprivnicu tri sestre. Iz Zagreba prve tri sestre milosrdnice došle su 30. prosinca 1887., a započele djelovanje u bolnici 1. siječnja 1888. godine.

Prva predstojnica bila je sestra Deziderija Brus, od 1. siječnja 1888. do 1891. godine, koja je ujedno njegovala i dvorila bolesnike, od dvije ostale sestre jedna je radila u kuhinji a druga u praonici rublja. Početkom 1889. tadašnji gradonačelnik Franjo Poljak dopisom moli poglavarstvo Družbe još jednu sestru za dvorbu bolesnika i jednu za rad u ubožnici, što je odobreno tako da se broj povećao na pet. Proširenjem bolnice i broja kreveta povećala se i potreba za sestrama, pa su 1891. i 1892. upućene molbe za još nekoliko sestara. Tako je od 2. veljače 1891. sestra predstojnica u bolnici bila Fridrika Fabčić, sve do 1905. godine kada je otišla u Šibenik.

Pitanje mjesečnih nagrada u bolnici uređivao se ugovorima između Uprave bolnice i poglavarstva Družbe u Zagrebu. Prvi takav ugovor potpisan je koncem 1887. godine. Kasnije se to reguliralo preko zemaljske vlade, Zdravstveni odsjek odnosno Ministarstva narodnog zdravstva kraljevine Jugoslavije u Beogradu. Ugovor između poglavarstva Družbe iz 1921. potpisan je tek 1925. s upravom Gradske bolnice u Koprivnici, prema kojemu je plaća za svaku sestru iznosila 1.000 dinara godišnje i 14 dinara dnevnog dodatka na skupoću. Kasnije, obzirom na ekonomske i novčane krize, naredbama Ministarstva iz Beograda sestrama milosrdnicama na radu u državnoj službi, početkom 1932. snizila se plaća za 5%, a isto se ponovilo u travnju 1834. godine. Treba napomenuti da državne i upravne vlasti nisu baš bile oduševljene i odobravale djelovanje časnih sestara milosrdnica u državnim i gradskim bolnicama pa su ih se raznim novčanim zakidanjima nastojali riješiti.

Dr. Mirko Kasumović, koji je djelovao uspješno kao ravnatelj gradske javne bolnice u Koprivnici od 1900. pa sve do umirovljenja 1940. godine, je najbolje vrednovao uspješni, požrtvovni, nesebični i ustrajni rad sestara, i na njegovo traženje njihov se broj stalno povećavao. Tridesetih godina 20. stoljeća djelovalo je u bolnici 15 i više sestara, koje su radile na pojedinim odjelima kao bolničarke ili drugim mjestima u bolnici. Prema jednom zapisu iz tih godina na internom odjelu radile su 3 sestre, zaraznom 1, kirurškom 5 (od toga dvije instrumentarke), rendgenu 2, bolničkoj apoteci 1 (koju je vodila, pripremala lijekove i vršila dužnost čistačice), kuhinji 3, u praoni i peglanju rublja 1 sestra.

Držim da je potrebno napomenuti i imena sestara milosrdnica koje su u koprivničkoj bolnici provele kraće ili dulje vrijeme i ostale u ugodnom i nezaboravnom sjećanju ljudi koji su bili na liječenju u bolnici ili ambulantomama. Svi bolesnici osjetili su nesebičnu brigu i skrb za bolesnika, patnika i brata čovjeka.

Najviše sestara djelovalo je u kirurškom odjelu kao bolničarke i instrumentarke i to sestre: Priscilijana, Hortulana, Telesfora, Emerencijana, Florentina, Eparhija, Davida, Cveta i Barzimensa, na internom: Dominicija, Noela, Gervazija, Hortulana, Telesfora, na zaraznom: Perpetua, kao rendgen tehničarke radile su: Araneja, Almira, a povremeno i sestra Florentina. Niz godina bolničku apoteku i apotekarske knjige vodila je sestra Araneja te pripremala lijekove i uz sve to sama čistila i pospremala prostorije koje su se nalazile u prizemlju stare bolničke zgrade. Uz sav posao u apoteci, sestra Araneja pri operaciji je povremeno po potrebi davala i narkozu. U koprivničkoj bolnici djelovala je od 31. 12. 1941. do 17. 12. 1947., dok je preko trideset godina provela u zdravstvenim ustanovama djelujući kao njegovateljica bolesnika, ranjenika i nemoćnika. Glavna bolnička kuharica

bila je sestra Gabina, a njezina pomoćnica sestra Celedonija. U koprivničkoj bolnici se kuhalo za 200 osoba, međutim u prvim poslijeratnim mjesecima 1945. godine, kad je iz Kalnika u Koprivnicu preseljena pokretna ratna bolnica s mnogo ranjenika, bila je potreba da se kuha i za 900 osoba. Sve su to obavljale bolničke sestre milosrdnice pod vodstvom neumorne sestre Gabine koja je u Družbi obavljala službu kuharice punih 46 godina i 6 mjeseci, a umrla je u Zagrebu u 91. godini života. Jedna sestra vodila je brigu i nadzor nad praonom rublja koje se dugo godina pralo ručno.

Za vrijeme djelovanja sestre su uz svoj svakodnevni posao, održavale i brinule se o bolničkoj kapelici. Prema povijesnim zapisima ova je kapelica posvećena Sv. Florijanu, prvobitno je bila na Florijanskom trgu u centru grada, a 1891. godine premještena je i prigradna bolnici. Sv. mise u kapelici služile su se uglavnom svake nedjelje, zatim na dan Sv. Florijana te na Badnjak (polnoćka), Božić i Uskrs, i prigodom nekih vjerskih svečanosti, npr. Euharistijskih kongresa koji su se održavali u Koprivnici u 1927. i 1937. godini. Kapelica je služila sestrama za obavljanje molitve i pobožnosti, a dnevno su išle na sv. misu u župnu crkvu Sv. Nikole ili franjevačku crkvu. Bolesnicima koji su htjeli moliti se, posjetiti ili razgledati kapelicu bilo je to uvijek omogućeno.

Prema inventuri kapelice Sv. Florijana, počevši od 27. srpnja 1923. na prvoj strani stoji "INVENTAR - vrhu pokretnih stvari spadajućih odielenju kapelice Sv. Florijan, koji se predmeti po upravi gradske javne bolnice u Koprivnici predaju na rukovanje sestram milosrdnicam, kako slijedi, od tekućeg broja 1 do 112, Predano: upravitelj Novačić. Primljeno: s. Makelinda, zamjenica nadstojnice." U međunaslovu "PRIRAST, vrst predmeta" zapisano je za godinu 1924., 1926., 1928. i 1929., nekoliko novih predmeta. Tako je 1924. godine navedeno da je kapelica posjedovala dva crkvena zvona, jedno od 173 a drugo od 91 kilograma.

U spomenutom popisu predmeta kapelice Sv. Florijana, navedeni su predmeti na strani 1-5, pod brojem 1-112. Navedeni su razni svetački kipovi, drveni i od sadre, nekoliko drvenih raspela, svijetnjaka, slike raznih svetica i svetaca (neke na platnu), luster sa 7 žarulja na plin, lampa petrolejska, na koru harmonium sa 12 registra, drvene klupe, zvono teško 50 kg, a u sakristiji nekoliko drvenih ormara, raspela (drveno i niklasto), tri stare slike, svjetiljka plinska jednokraka. Od crkvenog posuda navode se kaleži, ciborium, kadionica, pokaznica, škropionica limena i još neki predmeti. Od crkvenog rublja kapelica je posjedovala među ostalim albe, humerale, korporala velikih i malih, oltarnika, pokrivača za oltar, rokete za ministrante i još neke sitnije predmete. Od crkvenih odijela navode se bijela misna, zatim crveno, plavo, zeleno i crno, i to po jedan i dva komada, štrole crne i plavo bijele, odijelo crno za ministrante. Od crkvenih knjiga navodi se Čitanje i Evanđelje za sve nedjelje i blagdane, misal jedan novi i stari, misal za mise de reguie. Na crkvenom tavanu nalazilo se i 12 kugla staklenih, stalaža za svjetiljke, tijelo Kristovo naslikano na dasci i dva rimska vojnika. Ove slike poslužile su za postavu Božjeg groba, koji se izlagao svake godine na Veliki petak.

Od dolaska u bolnicu 1888., odnosno 1891. kada je kapelica Sv. Florijana preseljena i dograđena bolnici, sestre su održavale i uređivale kapelicu. Od kada su 1923. preuzele od bolnice i sav inventar kapelice, uredno su ga održavale i dopunjavale niz godina. Sve je bilo u redu do poslije 1945. godine, od kada su naredene i postepeno izvršavane nove uredbe i propisi u svezi s korištenjem i upotrebom kapelice. Unatoč svemu sestre su ustrajno djelovale i uređivale kapelicu sve do 30. listopada 1957. godine kada su primorane napustiti službu u bolnici i otići iz Koprivnice, nakon 69 godina mukotrpnog i plodonosnog djelovanja.

Od odlaska sestara milosrdnica iz bolnice i Koprivnice, od 30. listopada 1957. godine, ključeve od kapelice predale su tadašnjem župniku dr. Nikoli Sertiću, koji je upravljao župom Sv. Nikole pod čiju je upravu spadala i kapelica Sv. Florijana. Drugarica personalni referent međutim zatražila je od predstojnice Barzime da njoj preda ključ od vrata kapelice jer navodno da sve pripada bolnici i da će bolnica sve preurediti u svoje namjenske svrhe. Međutim župnik dr. Sertić je na temelju arhivskih dokumenata dokazao i ustvrdio da zemljište i kapela sa svim inventarom pripada župi.

U kapelici su se služile mise na dan Sv. Florijana, na Badnjak, Božić i Uskrs i rijetkim prigodama, koje su posjećivali stanovnici obližnjih ulica. Tako je bilo do 1994. godine kada je imenovan i postavljen dušobrižnik za bolnicu, nastanjen u montažnoj baraci pokraj kapelice (dugo godina bile su tu zubne ambulante). Osim svakodnevnog služenja sv. mise i duhovne skrbi za bolesnike, kapelicu su posjećivali i brojni vjernici. Nakon prerane smrti dvaju svećenika koji su djelovali u bolničkoj kapelici i vršili dužnost bolničkih dušobrižnika, 28. kolovoza 2000., imenovan je na tu dužnost svećenik Krunoslav Pačalat. U prvo vrijeme stanuje u montažnoj baraci pokraj kapelice. Uz dušobrižništvo u bolnici okuplja vjernike iz okolnih ulica, starog naselja Miklinovec i novoosnovanog naselja na prostoru u blizini nove bolnice i 2003. godine osnovana je nova, treća župa u Koprivnici, blaženog Alojzija Stepinca. Izgradnjom Pastoralnog centra u ulici dr. Selinger bb, napuštena je kapelica kraj bolnice u kojoj se od tada služi samo sv. misa na dan Sv. Florijana.

50 godina djelovanja u koprivničkoj bolnici

U tjedniku Podravske novine, Koprivnica, 15. siječnja 1938., objavljen je članak pod naslovom "Jedan 50 godišnji jubilej u Koprivnici". Članak je otisnut nepotpisan, ali prema stilu i sadržaju najvjerojatnije ga je napisao tada jedini koprivnički novinar Dušan Ožegović.

Članak počinje: "Točno 1. ovog mjeseca navršilo se je 50 godina što su časne sestre milosrdnice reda sv. Vinka Paulskoga iz Zagreba došle u Koprivnicu te u gradskoj javnoj bolnici preuzele njegu i podvorbu bolesnika. Kako je rad tih sestara na polju kršćanske ljubavi i milosrđa spram bolesnim i nevoljnim bio kroz cijelo to dugačko vrijeme tih i skroman sa puno samozataje, tako je i taj njihov jubilej prošao nečujno i nezapažen. Ipak je taj dan bio za njih od osobite sreće i zadovoljstva jer ne samo da su one zaključile pola vijeka u radu na korist i dobrobit čovječanstva u našem gradu već su osim priznanja za svoj bogu ugodni rad primile od bolničke uprave baš na dan same obljetnice svoju novu nastambu."

Dalje se navodi kako su sestre milosrdnice skoro od svog dolaska u Koprivnicu, pa sve do početka 1938. stanovale i prebivale u neprikladnim i neodgovarajućim prostorijama. Dosta vremena stanovale su u gradskoj ubožnici za žene u zgradi pokraj stare bolnice, što je obzirom na sve veći njihov broj i zaposlenost u bolnici bilo nedovoljno i neprikladno. Sve je to bilo do dodjele novih prostorija, koje su i odijeljene, za njihov 50 godišnji rad u bolnici. O tome piše u navedenom članku "Sada je za njih bolnica izgradila poseban stan u dogradnji drugog sprata nad operacionom zgradom (Op.a. 1927. godine izgrađen je operacijski trak, te je tako povezana zgrada stare bolnice i gradske ubožnice u jednu cjelinu). Taj stan je skroz zaseban i sastoji se iz pet veoma prostranih soba i potrebnih nusprostorija. Predviđen sa centralnim grijanjem i svim sanitarnim uređajima, te ima mnogo zraka, svjetla, sunca i vidika na bližu i dalju okolicu." U članku je i kratki povijesni razvitak i gradnja bolnice, dogovori i razgovori gradskog i upravnog odbora bolnice o dolasku sestara

1. Liječnici, sestre milosrdnice, bolničarke i bolničari, administrativno i ostalo osoblje koprivničke bolnice, oko 1937. godine.
 2. Glavna vizita na kirurškom odjelu koprivničke bolnice, uz tri liječnika sudjeluje i sestra milosrdnica Eparhija, 1942. godina.

milosrdnica na rad u koprivničku bolnicu itd.

U vrijeme ovog jubileja te 1938. boravilo je u bolnici preko desetak sestara. Sestra predstojnica u koprivničkoj bolnici te godine bila je sestra Hortana - Kratko Marija, rođena u Malom Bukovcu, koja je u Koprivnici bila od 25. 11. 1937. do 18. 02. 1941., i uspješno uz ostale poslove vršila i dužnosti predstojnice. Iako nije imala bolničke škole, imala je milosrdno srce prema svim bolesnicima.

Poslijeratno ograničavanje djelovanja sestara u bolnici

U vremenu neposredno poslije završetka Drugog svjetskog rata, izvršavani su razni nehumani pritisci prema sestrama na njihovim radnim mjestima u bolnici. Među ostalim određeno im je da mogu na radu u bolnici djelovati samo u građanskim odjelima, tj. da skinu redovničku odjeću. Dozvolom i privolom uprave Družbe iz Zagreba, ostalo je samo još sedam sestara da rade pod tim uvjetima, da bi ih 1951. bilo samo pet. Obzirom na mali broj sestara zbog novih uvjeta rada, naređeno im je da moraju napustiti i dotadašnji veliki stan koji je za njih izgrađen i u koji su uselile 1938. godine.

Među naredbama bilo im je djelomično spriječeno i posjećivanje bolničke kapele. U prvim mjesecima poslijeratne komunističke vlasti bolnicom je upravljala Milena C. personalni referent, odnosno komesar bolnice, a upravitelj je bio drug Gojko Š., a kasnije drug Stevo S., oba demobilizirani partizanski oficiri. Ravnatelj bolnice po ponovnom dolasku iz Zagreba bio je primarius kirurg dr. Ladislav Juričić, koji na tadašnju upravu nije imao utjecaja. Po naređenju drugarice personalnog referenta koncem godine 1945., zatvoren je odnosno zazidan ulazak u bolničku kapelicu, koji je oduvijek postojao sa hodnika u prizemlju bolnice na zapadnoj strani, i kroz sakristiju vodio u kapelicu. U to vrijeme zazidan je i prozor koji je iz jedne bolničke sobe na kirurgiji bio otvoren prema unutrašnjosti kapelice kroz koji se mogla pratiti misa. Po naređenju Uprave pretvorena je sakristija u bolničku sobu, a stari ulaz za sestre i bolesnike zazidan. Ostavljen je samo ulaz u kapelicu na vrata s vanjske strane ulice. Svi ovi razni pritisci na sestre uz razna omalovažavanja, optuživanja, zatvaranja i osuđivanja (sestre Florentina Cerovski i Nenada Zvonar u jesen 1945. godine, uhapšene su u Koprivnici, osuđene po Narodnom sudu u Bjelovaru "U ime naroda", radi slanja dva puta zavojnog materijala ranjeniku u šumi tzv. "križaru", Florentina na 15 godina, a Nenada na 10 godina robije od kojih su izdržale dvije trećine kazne), pozivima na preslušavanja tzv. informativne razgovore, razna podmetanja, izrugivanja itd. Tih teških, mukotrpnih i kušnih 12 godina (1945. - 1957.) uz sve manji broj sestara, predstojnice u koprivničkoj bolnici bile su Araneja Horvat (1941. - 1947.), Gervazija Gazdek (1947. - 1948.), Gabina Jazbinski (1948. - 1949.), Gervazija Gazdek (od 17. 06. do 5. 07. 1949.), Cvjeta Telebar (1950. - 1953.). Zadnja predstojnica milosrdnih sestara u koprivničkoj bolnici od 1953. - 1957. godine bila je Barzimana Vračević, koja je djelovala kao medicinska sestra i instrumentarka na kirurgiji. Iz Koprivnice je otišla raditi u bolnicu u Banja Luku, gdje je uz rad završila i višu medicinsku školu. Nakon 39 godina neprekidnog rada po bolnicama otišla je u zasluženu mirovinu. Boravila je u Kući matici u Zagrebu, gdje nije mirovala već je pomagala bolesnim sestrama u kućnoj bolnici sve do smrti 2003. godine. Nakon 69 godina rada i boravka u bolnici u Koprivnici, sestre su bile prisiljene napustiti radna mjesta i otići iz Koprivnice. Neke od navedenih sestara milosrdnica koje su boravile u Koprivnici te dulje ili kraće vrijeme radile u bolnici, u podmaklim godinama nalaze se u svojim samostanskim kućama. Sestre i sada još ne miruju već vrše i dalje svoju medicinsku i humanu dužnost, koliko im dopuštaju

mogućnosti, pružajući pomoć i njegu starijim, nemoćnim i nepokretnim sestrama. Sve se rado sjećaju vremena provedenog u koprivničkoj bolnici, liječnika i osoblja s kojima su dugo godina uspješno surađivale, ali najviše bolesnih ljudi kojima su posvetile svu pažnju te nesebičnu ljubav i žrtvovala veći dio svoga života.

Sestre milosrdnice koje nikada nisu napustile Koprivnicu

U knjizi *Sestre milosrdnice II, Družba sestara milosrdnica sv. Vinka Paulskoga*, Zagreb, 1998. Družbene filijale stoji u međunaslovu *Koprivnica (1888. - 1957.)*, podnaslovu *Bolnica*, na strani 63, prikaz završava ovim rečenicama: "Sestra Barzimana, posljednja predstojnica u Koprivnici (1953. - 1957.) završava svoj zapis - Na koprivničkom je groblju počivalište četiriju naših sestara. Grob im je zajednički. Mi smo im dale načiniti spomenik i plaćale smo grobarinu. Odonda je grob na brizi nadstojništva Družbe." Da su ovi navodi vjerodostojni i postojani uvjerio sam se 2005. godine, kada sam na istočnoj strani crkve sv. Duha na koprivničkom groblju u polju 5, drugom redu pronašao grob s pločom i okvirom od betona s kamenim križem i nadgrobnu ploču ovog sadržaja: "Ovdje počivaju u Gospodu sestre milosrdnice sv. Vinka P. s. SIRICIJA GAJŠEK - 35. G. † 15. XI. 1916. s. ODILA BEVC - 50. G. † 26. XII. 1927. s. PRISCILIJANA PODBELŠEK - 59. G. † 30. X. 1936. REQUIE SCANT IN PACE ! NEKA POČIVAJU U MIRU!

U crkvenoj knjizi umrlih župe sv. Nikole u Koprivnici, koja se od 1947. godine nalazi i Matičnom uredu grada Koprivnice, iz službenog izvješća uprave sestre milosrdnice sv. Vinka Paulskoga - Zagreb, u kojem su uz redovnička imena i prezime triju sestara navodi da su pokopane na groblju u Koprivnici, i to da je sestrinski grob broj 5/62. Prema navedenim vjerodostojnim i izvornim podacima, izgleda da je u knjizi *Sestre milosrdnice* došlo do tiskarske greške ili je to krivi navod, da su u tom grobu ukopane četiri sestre milosrdnice.

O trima sestrama koje su našle svoje zadnje počivalište na koprivničkom gradskom groblju sv. Duha pronašao sam slijedeće podatke. Časna sestra SIRICIJA GAJŠEK, roditelji Josip i Marija r. Gajsev, rođena u Celju, Štajerska, 1881. godine. Umrta 15. XI. 1916., u 35. godini života, u gradskoj javnoj bolnici u Koprivnici, gdje je i službovala. Pomazanje je primila, pokopana 16. XI. 1916., na groblju sv. Duha u Koprivnici. Uzrok smrti: Periostitis ossis temporalis, Meningitis. Upala zatiljne kosti kao posljedica meningitisa. Časna sestra ODILA BEVC, roditelji Antun i Ana Belav, ratari, rođena 1877. godine u Gubno 29, župa Pilštanj, Štajerska. Umrta 26. XII.

1. Grob sestara milosrdnica na groblju Sv. Duha u Koprivnici

1927. u 50. godini života, u gradskoj javnoj bolnici u Koprivnici, gdje je službovala. Pokopana 28. XII. 1927. na groblju sv. Duha u Koprivnici. Pomazanje primila i sakramente umirućih. Sprovod vodio župnik i dekan vlč. Stjepan Pavunić. Uzrok smrti: Sepsis. U Mrtvačkom zapisniku Gradske javne bolnice u Koprivnici za 1927. godinu zapisano je: pod rednim brojem 146, Časna sestra milosrdnica Odila Bevc, uzrok smrti: Sepsis, liječnik - ravnatelj bolnice dr. Mirko Kasumović. Časna sestra milosrdnica PRISCILIJANA PODBELŠEK, rođena 17. 05. 1877. godine u Poljani kraj Česnice, Slovenija. Umrkla 30. X. 1936., u gradskoj javnoj bolnici gdje je službovala, bila je mandatno nadstojnica, oberica, odnosno glavarica sestrama u bolnici. U Koprivnici odnosno u gradskoj javnoj bolnici bila od 22. II. 1934. do smrti, pokopana je 31. X. 1936., primila svete Sakramente umirućih. Sprovod vodili: župnik i protonotar Stjepan Pavunić, asistent - kapelan Stjepan Radaković i o. Teobald Takač, franjevac. Uzrok smrti: Typhus abdominalis. U Spomenici župne crkve sv. Nikole, na strani 116, pronašao sam ovaj zapis: 30. X. 1936. u gradskoj bolnici umrla je časna sestra glavarica - oberica časnim sestrama u bolnici. Sprovod i pokopana na gradskom groblju u Koprivnici, 31. X. 1936.

Od početka 20. stoljeća pa sve do 40. godina većina sestara milosrdnica sv. Vinka Paulskoga bile su podrijetlom iz Štajerske odnosno Slovenije, pa su tako i ove tri sestre - Slovenke svoje zadnje počivalište našle u Hrvatskoj, u Podravini.

Izvori:

- Dr. Niko Selak - Izvješće opće javne gradske bolnice slob. i kr. grada Koprivnice, od god. 1869. do konca 1889. Koprivnica, 1890.
- Arhivska građa grada Koprivnice, Državni arhiv u Varaždinu
- Knjiga umrlih župe sv. Nikole u Koprivnici, Matični ured grada Koprivnice
- Spomenica župe sv. Nikole u Koprivnici, zapisi u nekim godinama
- Inventar - popis stvari u kapelici sv. Florijana iz 1923. godine. U arhivu dr. Milivoja Kovačića
- Jedan 50 godišnji jubilej u Koprivnici. Podravske novine, Koprivnica, 15. siječnja 1938., broj , str. 2-3, nepotpisani autor
- Arhiv Družbe sestara milosrdnica u zagrebu
- Arhiv koprivničkog groblja sv. Duha u Koprivnici
- Podravske novine, Koprivnica, srpnja 1945.
- Osuda Okružnog suda u Bjelovaru iz 1945. godine, Državni arhiv u Bjelovaru
- Koprivnički liječnički Zbornik - Izdala: Podružnica zbora liječnika hrvatske u Koprivnici. Koprivnica, 1973.
- Opći šematizam Katoličke Crkve u Jugoslaviji. Izdavač: Biskupska Konferencija Jugoslavije. Zagreb, 1975. Dio pod naslovom : Milosrdne sestre sv. Vinka Paulskoga (kuća - matica Zagreb)
- Paškal Cvekan, franjevac. 1675. - 1975. Tristo godina samostana i crkve u Koprivnici. Koprivnica, 1975.
- Dr. vet. med. Leander Brozović - Građa za povijest Koprivnice. Nakladnik Muzej grada Koprivnice. Koprivnica, 1978.
- Dr. Niko Selak - Život i djelo. Zbornik radova znanstvenog skupa "Dr. Niko Selak - Život i djelo". Koprivnica, 1995. Nekoliko autora
- O. Oktavijan Nekić - Redovnice u Podravini. Družba sestara milosrdnica. Podravski zvonici, travanj, Virje, 1986.
- Dr. Milivoj Kovačić - 70 godina rada sestara milosrdnica u koprivničkoj bolnici. Naše zdravstvo, glasilo Medicinskog centra u Koprivnici. Koprivnica, 1990.
- Sestra Berislava Vračić - Sestra Alfonza Kovačić. Sestre milosrdnice sv. Vinka Paulskoga. Knjiga I., Kuća matica. Zagreb, 1996. Nakladnik: Družba sestara milosrdnica sv. V. Paulskoga u zagrebu
- Sestra Berislava Vračić - Sestra Alfonza Kovačić, Sestre milosrdnice sv. Vinka Paulskoga. Knjiga II., Družbene filijale. Zagreb, 1998. Nakladnik: Družba sestara milosrdnica sv. V. Paulskoga u Zagrebu
- Marica Stanković - Godine teške i bolne. Zagreb, 2000.
- Spomenica - 50. obljetnica 1953. - 2002. Hrvatski liječnički zbor- podružnica Koprivnica - Koprivnica 2003.
- Zapisi osobnih razgovora vođenih prije 10-15 godina, sa tada još živućim sestrama milosrdnicama koje su nekada djelovale u koprivničkoj bolnici
- Dokumenti iz osobne arhive dr. Milivoja Kovačića
- Fotografije iz osobne foto-arhive dr. Milivoja Kovačića
- Osobna sjećanja dr. Milivoja Kovačića